

Плански документ	Регионален план за управување со отпад за Североисточниот плански регион
Доносител на планскиот документ	Советите на општините
Изработувач на планскиот документ	Енвируплан С.А. Грција-Консултантска куќа, во рамките на Тендер за Проект-Подготовка на регионални планови и стратешка оцена на животната средина за источниот и североисточниот регион- EuropeAid/130400/D/SER/MK

Цели и/или предлог целите што треба да се постигнат со реализирањето на планскиот документ:

Главната цел на Регионалниот План за управување со отпад за Североисточниот плански регион е поставување основи за развој на финансиски самоодржлив интегриран систем за управување со отпад во согласност со барањата на националното и законодавството на Европската Унија, систем кој ќе претставува слика на клучните плански принципи за управување со отпад и систем за поддршка на одвоено собирање на различни видови отпад.

Поврзаност на Регионалниот план за управување со отпад со националните стратегиски, плански и програмски цели

Програмата за развој на Североисточен плански регион (2009-2014) се залага за:

- Зголемен економски раст на државата во целина;
- Изградба на современа инфраструктура со меѓународно значење со поддршка од државните и европските фондови;
- Заштита на животната средина во регионот;
- Развој на земјоделството во регионот врз база на современи знаења и иновации;
- Подобар живот во регионот преку искористување на можностите за рурален развој и развој на туризмот;
- Подобрување на квалитетот на живеење во регионот преку развој на социјалната инфраструктура и услугите и сл.

Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020)

Основни цели на оваа стратегија се:

- Заштита на животната средина и животот и здравјето на луѓето;
- Имплементирање на општите принципи и насоки за управување со отпад;
- Воспоставување на интегрирана национална мрежа на инсталации (и инсталации за преработка на отпад и отстранување на отпадот);
- Исполнување на меѓународните обврски во однос на управувањето со отпадот;
- Усогласување на политиката и законодавството за управување со отпад со европските и светските стандарди;
- Воспоставување на ефективна институционална и организациска структура во сите фази на имплементација на новиот интегриран систем за управување со отпад: планирање, издавање дозволи, финансирање, оперативност и спроведување;
- Зајакнување на човечките ресурси и капацитети во јавниот и приватниот сектор;
- Воведување на стабилни финансиски ресурси и соодветни економски механизми за да се обезбеди целосно покривање на трошоците на интегрираниот систем за управување со отпад;
- Подигнување на јавната свест;
- Воспоставување на систем за собирање на податоци/информативен систем за изворите, природата, количествата за тековите на отпад, како и за објектите за преработка и финално депонирање на отпадот и обезбедување на податоците до јавноста;
- Примена на ефикасна и ефективни техники за управување со фракции од сепариран отпад со помош на учеството на приватниот сектор, а за да се постигне стапка на собирање на отпад од

Поврзаност на Регионалниот план за управување со отпад со националните стратегиски, плански и програмски цели

100%;

-Воведување депонии за опасен и неопасен отпад и други капацитети за финално депонирање на отпад во согласност со современите стандарди за да се спречи појавата на нови еколошки оптоварувања;

-Затворање и/или санација на постојните општински депонии и/или индустриски „жешки точки“ според пописот на оптоварувањата на животната средина и соодветните критериуми кои посебно ги земаат предвид негативните ефекти и ризиците за животната средина, идното користење на физички простор, трошоците за рехабилитација и прифатливоста за населението.

Националниот план за управување со отпад (2009-2015) ги поставува следните цели:

-Подобрувања на сегашниот систем за управување со цврстиот отпад;

-Решавање на проблемот со отпадот на изворот, според принципот „одговорност на имателот за создадениот отпад“;

-Воспоставување на систем за сепаратно собирање и преработка на корисните состојки во селектираниот отпад и искористените производи според принципот „одговорност на производителот“;

-Искористување на полезните состојки на отпадот како замена за необновливите природни ресурси и намалување на емисиите на стакленички гасови;

-Постапно воспоставување на рационална мрежа на капацитети за управување со отпад преку сегрегација на опасните и неопасните фракции на отпадот на изворот и нивно одделено третирање и финално депонирање, подобрување на ефикасноста на собирање на комуналниот цврст отпад, депонирање на целокупниот собран комунален цврст отпад на депонии кои се целосно приспособени или се во согласност со стандардите на ЕУ;

-Приоритетно започнување и спроведување на проектите поврзани со управувањето на високоризичниот медицински отпад и животинските нус-производи и индустрискиот опасен отпад;

-Депонирање на стабилизираниите, нереактивни остатоци од процесите на третман на отпад на депониите како крајна цел;

-Затворање/санација на постојните нестандартни комунални депонии и санација на контаминираниите локалитети и други оптоварувања на животната средина;

-Рационално и еколошки безбедно користење на земјиштето и заштита на природното и културното наследство.

Национална стратегија за Механизмот за чист развој (2008-2012)

Една од целите на Националната стратегија за Механизмот за чист развој е Олеснување на трансферот на инвестиции и технологии преку механизмот за чист развој (Clean Development Mechanism) за имплементација на проекти кои ги намалуваат емисиите на стакленички гасови (ревитализација на големи електрани, замена на гориво со природен гас, когенеративна постројка за централно греење, хидроцентрали, геотермална енергија).

Национална стратегија за одржлив развој (2009-2030)

Основни цели на Стратегијата се:

-Да се зголеми јавната свест за животната средина во однос на одржливиот развој и да се посочат економските и социјалните придобивки кои ги носи одговорното однесување кон животната средина во секојдневниот живот;

-Да се охрабрат структурните промени во индустријата, во полза на оние индустрии кои не користат големи количества на електрична енергија и кои имаат вкупно помало негативно влијание врз животната средина;

-Да се користи механизмот за чист развој според протоколот од Кјото како дополнителна алатка за спроведување на проекти за намалени емисии на стакленички гасови и поттик на руралниот развој.

Исто така, во Стратегијата е ставен акцент на:

-Засилена употреба на природен гас и обновливи енергетски извори;

-Основни мерки за штедење на енергијата во домаќинствата кои вклучуваат: подобрување на

Поврзаност на Регионалниот план за управување со отпад со националните стратегиски, плански и програмски цели

изолацијата (надворешните сидови, подови и покриви), купување на апарати за домаќинство кои се енергетско ефикасни, ефикасно осветлување;

-Поинтензивна употреба на јавен транспорт со промоција на еколошки возен парк, подобрување на квалитетот на горивото и користење на биогориво (одржлив транспорт);

-Користење на биомаса-системи на согорување и горење на биомасата;

-Системи на комбинирано производство на енергија и топлина;

-Користење на животинското ѓубриво;

-Садење на житарици за енергетски цели;

-Користење на геотермална енергија за затоплување;

-Користење на потенцијалот на ветерот за производство на енергија.

Националниот план за заштита на амбиентниот воздух (2013-2018) ја прикажува состојбата со емисиите на загадувачките супстанции и квалитетот на воздухот, ги дефинира мерките за подобрување на квалитетот на воздухот на целата територија на Република Македонија. Истовремено, ги наведува и сите релевантни институции одговорни за имплементација на мерките со цел подобрување на квалитетот на воздухот на локално и глобално ниво. Направена е проценка на финансиските средства за имплементација на Планот со вклучување на модернизација на енергетските и индустриски производните процеси, воведување на мерки за енергетска ефикасност и користење на обновливи извори, воведување на најдобро достапните техники, подобрување на квалитетот на горивата и спроведување на кампањи за подигнување на јавната свест за квалитетот на воздухот.

Целите на Националниот план за заштита на амбиентниот воздух, покрај другото, се да обезбеди и:

-Одржување на квалитетот на амбиентниот воздух во зоните каде што не се надминуваат граничните вредности на квалитет;

-Подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух во зоните каде што се надминуваат граничните вредности за квалитет;

-Преземање на мерки за намалување на емисиите од определени стационарни извори на загадување;

-Усвојување на неопходни мерки за минимизирање и целосно отстранување на негативните ефекти врз квалитетот на амбиентниот воздух.

Во однос на управувањето со загадувањето во животната средина, Планот вклучува:

Отпад: Примарна цел во Република Македонија е да се воспостави систем на соодветно управување со сите видови отпад, а со цел да се намали загадувањето врз медиумите и областите на животната средина следејќи ги начелата на редуцирање на создавањето на отпад, рециклирање, ре-употреба и користење како енергетски извор на отпадот пред да биде финално отстранет. Со цел да се намалат емисиите на стакленичките гасови од распаѓањето на отпадот, усвоена е технологија за собирање и согорување на метанот, така што метанот од депонијскиот гас се претвора во CO₂. Постојат планови за изградба на управувани депонии за цврст отпад во Македонија, кои ќе ја зголемат емисијата на метан од секторот отпад. Зголемување на емисиите на метан може да се очекува и со воведување на постројки за третман на резиденцијалните/комерцијални и индустриски отпадни води.

Закиселување и еутрофикација: За остварување на целите за редукција на емисиите на загадувачките супстанции кои предизвикуваат закиселување, а воедно и деградација на животната средина, материјалите, како и негативниот ефект врз здравјето на луѓето потребно е донесување на сите планирани документи во согласност со Националната програма за приближување на правото кон Европската унија.

Земјоделство: Во моментот во Република Македонија не постои политика за агро-екологија и единствената тековна активност е шемата за органско производство управувана од страна на Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство. Исто така, до сега нема пропишано ограничување на емисиите на амонијак од употребата на цврсти вештачки ѓубрива базирани на карбамид.

Стратегијата за развој на енергетиката во Република Македонија за период 2008-2020, со

Поврзаност на Регионалниот план за управување со отпад со националните стратегиски, плански и програмски цели

визија до 2030 го дефинира најпогодниот долгорочен развој на енергетскиот сектор во Републиката со цел да се обезбеди сигурно и квалитетно снабдување на потрошувачите со енергија.

Во Стратегијата е поставена цел, до 2020 година, во однос на 2006 година, да се:

- Намали енергетската интензивност за минимум 30%;
- Зголеми учеството на обновливите извори на енергија до износ повисок од 20% од вкупната потрошувачка на финална енергија;

Учеството на биогоривата во вкупната потрошувачка на горива во сообраќајот во Македонија е планирано да изнесува 10% до 2020 година. Што се однесува до емисиите на стакленички гасови, поставената цел за 2020 година е намалување на емисиите за 30% и намалување на специфичната емисија на стакленички гасови од електроенергетскиот сектор (мрежниот фактор) за 20% во однос на сценариото базирано само на јаглен.

Други мерки кои ги предвидува стратегијата се:

- Одржување, ревитализација и модернизација на постојната и изградба на нова, современа инфраструктура за потребите на производство и користење на енергијата;
- Подобрување на енергетската ефикасност во производството, преносот и користењето на енергијата;
- Користење на домашните ресурси (резервите на лигнит, хидро-енергетскиот потенцијал, ветерната и сончевата енергија) за производството на електрична енергија;
- Зголемување на користењето на природниот гас;
- Зголемување на користењето на обновливите извори на енергија;
- Воспоставување на економска цена на енергијата;
- Интегрирање на енергетскиот сектор на Република Македонија во регионалниот и европскиот пазар на електрична енергија и природен гас со изградба на нови конекции и со усогласување на законодавството со постојната правна регулатива на Европската унија за енергија, животна средина, конкуренција и за обновливи извори на енергија.

Главна цел на **Стратегијата за искористувањето на обновливите извори на енергија во Република Македонија** е да се добијат информации за потенцијалот и можната експлоатација на обновливи извори на енергија во Република Македонија.

Истовремено, се предвидува заштита на животната средина и намалување на емисиите на стакленички гасови, намалување на увозната зависност на Македонија од енергија, како и потребата за обезбедување на поголема разновидност, а со тоа и сигурност во снабдувањето со енергија што неминовно наметнуваат зголемено учество на обновливите извори во финалната потрошувачка на енергија.

Стратегијата за унапредување на енергетска ефикасност во Република Македонија до 2020 година предвидува рамка за забрзано усвојување на практики за енергетска ефикасност на одржлив начин и преку спроведување на серија програми и иницијативи кои се поврзани со намалување на зависноста од увозот, енергетската интензивност, непродуктивното користење на електричната енергија, подготовка на добра клима за да се максимизира вклученоста и можностите на приватниот сектор, обука и подигање на јавна свест.

Финалниот резултат на постигнувањето на оваа цел треба да биде реализација на заштеди на енергија во 2018 година во износ од над 9% од просечната потрошувачка во петгодишниот период 2002-2006, со континуирана промоција на енергетската ефикасност и мониторинг и верификација до 2020 година.

За постигнување на овие заштеди, Стратегијата предвидува серија на реформски иницијативи која има за цел да ги подобри законската и регулаторната рамка, како и зајакнување на институционалниот капацитет и голем број финансиски стимулативни мерки и технички мерки.

Втор Национален Еколошки Акционен План на Република Македонија

Дефинирање на проблемите на животната средина и мерките и активностите потребни за нивно надминување за шест годишен период и создавање на флексибилна рамка за продолжување на процесот на приближување кон политиката на Европската Унија во областа на животната средина, вклучување на целите на животната средина во секторските политики и

Поврзаност на Регионалниот план за управување со отпад со националните стратедиски, плански и програмски цели

насоки за еколошки одржлив пристап, зголемување на степенот на исполнување на обврските од регионалните и глобалните договори и отворање на нови перспективи и вклучувања во меѓународните системи за заштита на животната средина се основните цели на овој документ.

Националната Стратегија за земјоделство и рурален развој (2013-2017) ги дефинира стратедиските правци на подобрување на земјоделството преку зголемување на конкурентноста на секторот со подобрување на ефективностa на клучните фактори на производството (земјиштето, работата и капиталот, хоризонтална и вертикална интеграција, како и подобрување на политиките за поддршка на земјоделството и модернизирање на индустријата за преработка. Проширувањето на одржливи (пазарно ориентирани) семејни фарми, зголемување на работната продуктивност преку усвојување на подобрени техники за производство на култури и одгледување на добиток, подобрување на можностите за финансирање и употреба на нови технологии и др. се теми на кои мора интегрирано да се работи.

Цел на документот е да ја обезбеди македонската Влада (и особено Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство – МЗШВ) и институциите/ интересните групи (руралното население, земјоделците и земјоделските здруженија, групите на производители и преработувачи) повеќе-годишен референтен материјал – стратегија и инструмент за развој на македонското земјоделство и руралните области; да се востанови база за поддршка на нацртот на хиерархиски пониски оперативни планови за земјоделство и рурален развој, особено Претпристапен документ за земјоделство и рурален развој (ИПАРД) и за нивната дискусија со Европската комисија.

Стратегија за одржлив развој на шумарството во Република Македонија (2006)

Главни цели на Стратегијата се:

- Мултифункционално стопанисување со шумите и одржлив развој на шумарството, зголемување на свеста за еколошките и социјалните вредности на шумите, одржување на заштитните функции на шумите и зголемување на позитивниот придонес на шумарскиот сектор во заштитата на животната средина;
- Промовирање и внесување на прифатливи технологии за енергија базирани на дрвна биомаса;
- Одржување на заштитните функции на шумите и зголемување на позитивниот придонес на шумарскиот сектор во заштитата на животната средина, заштитата на водата, почвата и воздухот; заштитата на луѓето и инфраструктурата од природни непогоди; намалување на гасовите кои придонесуваат за глобалното затоплување, итн;
- Стимулација за одржување на заштитните функции на шумата-санација на еродирани земјишта и шуми и заштита на изворишта и води во шумите;
- Поттикнување на практиката за одржливо стопанисување на шумите, земајќи ја предвид можната имплементација на шумските активности според UNFCCC (Рамковна конвенција за климатските промени на Обединетите Нации) и Кјото Протоколот.

Национална Стратегија за води (2011-2041)

Главната цел на управувањето со водите е постигнување на интегриран и координиран режимот на водите на територијата на РМ. Ова вклучува не само локација и изградба на системи за вода, но, исто така, квантитативна и квалитативна состојба на водата на начин кој најдобро одговара на одредена локација и одредено време. Главните цели кои треба да се постигнат со интегрираното управување со водите во Република Македонија се:

- Да се обезбеди доволен квалитет на водата за пиење за јавно снабдување;
- Да се обезбедат потребни количини на вода со соодветен квалитет за разни комерцијални цели;
- Заштита на луѓето и материјалните добра од штетните ефекти на водата;
- Да се постигне и да се зачува добар статус на водата на површинските и подземните водни тела;
- Заштита на водата и екосистемите зависни од вода и
- Усогласување на мерките на управување со водите со корисниците на просторот од другите

Поврзаност на Регионалниот план за управување со отпад со националните стратегиски, плански и програмски цели

сектори.

Целта на заштита на водата е зачувување на здравјето на луѓето и животната средина, што вклучува остварување и зачувување на добра состојба на водата, спречување на загадувањето на водата, спречувањето хидро-морфолошките промени и рехабилитација на статусот на водата каде што е нарушен. Со целите се опфатени и:

- Заштита на површинските и подземните води како резерви на вода за пиење (постојните и планираните резерви);
- Заштита на заштитените и други области од значење, во врска со водните површини-области на посебна заштита на водите, области за зачувување на здравјето на луѓето и на зачувување на вода и екосистемите зависни од вода и зачувување на биолошката разновидност во рамките на интегрираното управување со водите;
- Подобрување на еколошките функции на водите каде што квалитетот на водата е влошен и таму каде што потребниот квалитет на водата не е постигнат, интегрирано управување со водите и постепена имплементација на сеопфатните мерки за заштита и систематско следење на ефектите од спроведените мерки во речниот слив;
- Намалување на количеството на опасни супстанции на изворот на загадување со имплементација на мерките за заштита на водата и
- Придонес кон одржливо управување со водите со рационално и одржливо користење на водните ресурси.

Стратегија и акционен план за биолошката разновидност во Република Македонија

Главна цел на Стратегијата е да се заштити биолошката разновидност и да се обезбеди нејзино одржливо користење заради благосостојба на луѓето, водејќи сметка за уникатните природни вредности и богатата традиција на Република Македонија.

Основни цели на Стратегијата се:

- Заштитата на биолошката разновидност да се вгради во сите владини политики, стратегии, планови и програми до 2006 година;
- Да се зголеми заштитата и ревитализацијата на биолошката разновидност за 30%, преку пропорционални домашни и странски инвестиции во периодот до 2008 година;
- До 2008 година да се зголеми техничката и кадровската опременост на институциите од областа на биолошката разновидност за 30%, заради поттикнување на истражувачки и апликативни проекти;
- Да се подобри размената на информации и соработката меѓу владиниот, научниот, приватниот и невладиниот сектор за 30%, со реализација на заеднички проекти, до 2006 година;
- Да се воспостави на база на податоци за видовите, живеалиштата и заштитените подрачја до 2005 година;
- Да се унапреди управувањето во постоечките заштитени подрачја и да се зголеми мрежата на заштитените подрачја, според меѓународните стандарди за 50% до 2008 година;
- До 2008 година да се намали бројот на загрозени видови за 5%;
- До 2008 година да се воспостави одржлив начин (sustainable forestry) на стопанисување со шуми;
- Да се апроксимира националното законодавство кон директивите на Европската Унија и да се имплементираат меѓународните конвенции во законодавството на Република Македонија до крајот на 2007 година;
- Да се воведат механизми (стимулативни и дестимулативни мерки) за заштита на биолошката разновидност надвор од заштитените подрачја, до крајот на 2005 година;
- Да се подигне јавната свест за биолошката разновидност за 100% врз основа на претходни сознанија до 2008 година;
- Стратешката оценка за животната средина и оценката на влијанието врз животната средина да се воспостават како законска обврска за сите програми, планови и интервенции во природата со 2005 година.

Поврзаност на Регионалниот план за управување со отпад со националните стратегиски, плански и програмски цели

Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2015)

Главната цел на Стратегијата за развој на туризмот во однос на животната средина е подобрување на заштитата, унапредувањето и управувањето со природното наследство и, генерално, управувањето со отпад.

Со оглед дека сегашното ниво на свест за важноста и спроведувањето на управувањето со животната средина и наследството, како и за климатските промени е на доста ниско ниво, се јавува потреба од разгледување на прашањата кои се однесуваат на климатските промени во сите идни развојни планови и туристички практики.

Република Македонија до 2013 ќе изгради имиџ на препознатлива европска дестинација за туризам, базиран на културното и природното наследство и ќе биде препознатлива по производите и услугите чувствителни за животната средина и одржливи со висок квалитет, кои се на ниво на најдобрите светските искуства.

Националната стратегија за рурален туризам (2012-2017) ги поставува следните цели:

- Идентификување на концептот и стратегијата за развој (развој на понуда и стандарди за рурален туризам во земјата);
- Зголемување на капацитетите, вработувањата и туристичката понуда за рурален туризам;
- Воведување на активности со кои ќе се влијае врз негативната прецепција, став и однесување во однос на руралниот туризам;
- Стандардизација според Европска федерација за Рурален Туризам – EUROGITES, вклучувајќи заштита на животната средина;
- Поставување на рамка за поттикнување на развојот како дел од севкупната туристичка понуда на Република Македонија.

Стратегијата за развој на рурален туризам претставува една рамка за развој на руралните области во Република Македонија и ќе придонесе за севкупно подобрување на квалитетот на живеење на населението во овие области.

Основните цели на **Просторниот План на Република Македонија** се:

- Создавање услови за непречено вршење на основните човекови активности (функции), обезбедување висок степен на заштита на животната средина и запазување на принципите за одржлив развој;
- Рамномерен и воедначен просторен развој на населените места;
- Оптимална функционална екипираност усогласена со идните потреби на корисниците;
- Остварување стабилен, ефикасен и динамичен стопански развој, со квалитативни структурни промени на вкупното стопанство и воспоставување на поусогласени односи во репродукцијата;
- Зголемување на вработеноста, пред сè, врз економски критериуми и со поголемо потпирање на развојот врз знаењата и умешноста на работната сила;
- Постојано подобрување на материјалните, културните, општествените и другите услови за живот и работа на работните луѓе и граѓаните, континуирано и сè поцелосно задоволување на потребите и јакнење на материјалната и социјалната сигурност на населението, како основна и трајна определба на општеството;
- Остварување на рационално користење, организирање и уредување на просторот во согласност со потребите од рационално разместување;
- Менување на односот кон природната средина со системска, материјална, образовна и друга поддршка на нејзиното зачувување, заштита и унапредување.

Целта на **Стратегијата за мониторинг во животната средина** е мониторирање и известување за состојбата на сите медиуми на животната средина.

Стратегија за подигање на јавната свест во животната средина

Освен за подигнување на јавната свест, Стратегијата се залага и за подобрување на комуникацијата во животната средина.